

The Hourglass

Die Uurglas

Newsletter of The Graaff-Reinet Museum / Nuusbrief van die Graaff-Reinet Museum

June 2023 | Issue #1

In this Edition / In hierdie Uitgawe:

Editorial

An Elephant Paradise in the Karoo?

A historical account of plant succession in the Graaff-Reinet District

Thomas te Water and Karl Bremer

Twee merkwaardige dokters van Graaff-Reinet

Die Dorpswapen van Graaff-Reinet

'n Kort historiese oorsig

TABLE OF CONTENTS:

E	ditorial.....	3
A	n Elephant Paradise in the Karoo.....	7
T	homas te Water en Karl Bremer.....	11
U	pcoming Event: Bookbinding with George Wentzel.....	20
D	ie Dorpswapen van Graaff-Reinet.....	21
A	ankondiging / Announcement.....	28
I	n Conclusion.....	28

EDITORIAL

By Anziske Kayster

Dear Friends

ChatGPT. The new bee in my bonnet....

I was recently introduced to ChatGPT, and other Artificial Intelligence (AI) software like Quillbot, as a result of an email from the university where I am currently enrolled at, requesting students to refrain from using AI applications when writing essays and tutorial assignment. As a “geriatric” student who seldom received any meaningful, or sensible, support from the younger student body in our department, I embarked on a thorough investigation of AI which, naturally, commenced by consulting Facebook!

One Facebook post of a mom who boasted that she had just written three essays for her daughter in under three minutes using ChatGPT, really caught my attention. She claimed it was

“fantabulous” (a word that I never use and apparently included in the Oxford dictionary in 1959) and it was so amazing that she could not get over it!

I could just picture that little red devil sitting on her shoulder gleefully encouraging her to submit the work as the fruits of her singular creativity and the incredible product of her very own (and) intricate thought processes. In a world where there is continual emphasis on the impact of corruption, the vice of laziness, the culture of entitlement and the merits of honesty and integrity, how does one justify the use of ChatGPT? It clearly presented an ethical dilemma...

I gingerly posted my reservations on Facebook which almost immediately elicited an invitation from a friend to attend a ChatGPT webinar presented by the University of Johannesburg. So, if you haven't encountered ChatGPT before, let

me introduce you. Founded on 30 November 2022, ChatGPT works by gathering data from the internet written by real people and using computing predictions to answer questions and queries submitted by the user. It produces replies when prompted by textual requests, and information, and in doing so “learns” more about different subjects and how to discuss them. This process also allows the chatbot to get to “know” what makes any particular user tick, information it in turn uses to streamline its responses. Scary? I am positive that by now we are all in agreement...

The global community has, however, been using AI for an exceedingly long time. The earliest successful AI program, which involved the game of checkers (draughts), was written in 1951 by a British computer scientist,

Christopher Strachey.

Strachey’s checkers program ran on the Ferranti Mark I computer at the University of Manchester in England. By the summer of 1952, this program could play a complete game of checkers at a reasonable speed.

We do not realise that AI has become an integral part of our lives. We, like our neighbours, family, friends, peers and Facebook, Instagram and WhatsApp groups, would hate to be left behind, in the wake of the new technological advances that unwittingly force their way into our lives with such conviction that we simply cannot do without them.

AI comes in different, widely available (and acceptable) forms that are now part of everyday life. The smart speakers in your living room with an Alexa or Google voice assistant built-in are two popular examples of AI. Other less well-known examples of AI are the refrigerators that give off a warning signal if the stock runs low or the robotic vacuum cleaner that silently gobbles up dust and mites in the homes of the wealthy. AI pops up in video games too. Have you noticed that some websites recommend you purchase items based on your purchasing and browsing patterns? That is AI too. And don’t forget Facebook, Instagram and Tiktok, or home security and lighting systems: suddenly AI seems less daunting...

So it is that I find myself registering my personal ChatGPT account but

almost immediately forgot my password and have to initiate a laborious procedure to retrieve it. So many passwords, so many accounts, so varied the login details!

My first question : What are the benefits of ChatGPT (obviously!)

The Answer:

- 1. Information and assistance:** ChatGPT can provide information, answer questions, and assist with various tasks. It can help with research, provide explanations, offer suggestions, and engage in discussions on a wide range of topics.
- 2. Language support:** ChatGPT supports multiple languages, allowing users from different linguistic backgrounds to interact with the model and receive responses in their preferred language.
- 3. Availability and accessibility:** ChatGPT is available 24/7, allowing users to access its capabilities at any time. It can be accessed through various platforms, including web applications, messaging apps, and more, making it easily accessible to users across different devices.
- 4. Learning and education:** ChatGPT can serve as a learning tool by providing explanations, definitions, and examples.
- 5. Creative content generation:** ChatGPT has the ability to generate

creative content such as stories, poems, and dialogues. It can be a useful tool for writers, content creators, and those seeking inspiration.

- 6. Virtual assistant capabilities:** ChatGPT can simulate a virtual assistant by providing assistance with tasks.
- 7. Exploration and discovery:** ChatGPT can engage in open-ended conversations, enabling users to explore new ideas, discuss hypothetical scenarios, and gain fresh perspectives on various topics.

Whilst ChatGPT has numerous benefits, it also has limitations. It relies on pre-existing data and may not always provide accurate or up-to-date information. It has no access to the Internet (unbelievable) or Realtime data. It cannot provide accurate information if it is asked, for example, what the temperature is in Graaff-Reinet today. Like any other robot, **it lacks emotional intelligence and will not add sarcasm or emotion to an answer.** It also does not have personal opinions, or feelings regarding a specific topic and or event. It cannot multi-task and accepts input in text form only. It is thus important to critically evaluate and verify the information obtained from any AI system.

What does all this mean for the museum...

Museums in contemporary societies struggle to gain purchase in an environment of constant and aggressive competition to gain even a small share of public attention. The lack of staff and budget and the archaic idea that museum are simply acceptable landfills for things people no longer have interest in but are too sad to throw away, impedes our viability and limits our opportunities to grow. AI applications like ChatGPT, allow museums to focus their attention and energy on areas of priority as it is able to revolutionise and distribute content. It helps museum to become more visible, whilst detecting popular themes of interest that is flooding social media at any particular point in time. It uses this information to advise museums on trending ideas and concepts, to help boost audiences, and tailor access to collections of interest for added audience enjoyment.

We can use it to personalise events and communications by offering 24/7 visitor access and assistance. Think for example of personalised tours, providing tailored information and recommendations, and offering interactive experiences like quizzes, games, or augmented reality. Integrating ChatGPT into museum websites

and mobile apps, or museum kiosks can enhance visitor engagement, satisfaction, and loyalty.

<https://www.dallasnews.com/opinion/commentary/2023/02/23/editorial-cartoon-chatgpt/>

In conclusion...

ChatGPT has many disadvantages and we should not become too reliant on it. Human interaction remains critically important especially in museum where we, as researchers, rely on the memory of people to fill the gaps in our knowledge and understanding of the past. We should not allow it to steal our critical thinking nor our curiosity about things and life in general. Sadly that is something that the younger generations lacks today, that sense of wonder and curiosity that prompted my (and earlier)

generations to continually ask, WHY, HOW and WHO?

Is ChatGPT for you?

I suppose it will become part of your life at some point in time. My worry remains that it has just become so easy to cut and paste and perpetuate laziness... ChatGPT should come with a: USE WITH EXTREME CAUTION! warning.

References:

- ChatGPT webinar by Mr Eric Bakama: 01 June 2023
- <https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence/Alan-Turing-and-the-beginning-of-AI>
- <https://cuseum.com/blog/2023/4/13/9-ways-chatgpt-can-empower-museums-cultural-organizations-in-the-digital-age>

road also appears on Gordon's map, going right into the 'Spekboom Bos').

An elephant paradise in the Karoo?

An historical account of plants succession in the Graaff-Reinet district

By **Norah Massey Pitman**

When I first saw a copy of an old map of the *Cape* made by Colonel Robert Jacob Gordon (1743 - 1795) and housed in the Rijksmuseum in Amsterdam, I was intrigued to find out that, just south-east of Graaff-Reinet on the farm marked 'de fontjin (H.Greef)' was a large stippled area marked 'Spekboom Bos'.

This immediately reminded me of my childhood days in the early 1920's, when we went by motor-car to Pearston along the old dirt which ran close to the foot of the southern end of Tandjiesberg. (This

Soldier, traveler and naturalist Robert Jacob Gordon served as Commandant of Dutch Garrison at the Cape from 1780 until his suicide in 1795 after his surrender to the English. Painting courtesy of the Brenthurst Collection.

In my childhood we did not drive through a spekboom (*Portulacaria afra*) forest in this area, but through a forest of prickly pear (*Opuntia ficus-indica*), a South American cactus plant introduced to the Eastern Cape about 1750. It grew to 15-20 ft in height, and there was not a sign of any spekboom! The branches of the prickly pear trees met overhead and intertwined above the road, and the growth was quite impenetrable on either side. It was the haunt of indigenous wild pigs, and in some of the clearings people, the lime-burners, lived.

Because the prickly pear had rendered vast areas of veld useless for grazing here and in Australia, the Commonwealth Prickly Pear Board was formed to control it.

In the late 1920s a moth, *Cactoblastis cactorum*, was introduced from Argentina, and by the end of the 1930s most stands of the prickly pear had been destroyed. In the area under discussion, the original spekboom did not reappear after the prickly pear died.

Mr John P.H. Acocks, Botanical Survey Officer of the Department of Agriculture, must have noticed that this area at the southern end of Tandjiesberg had a

higher rainfall and deeper soil than the surrounding area (although he probably did not know of the stands of spekboom in the 1700s). In the 1960s he advised Mr Jack McNaughton of the farm Fonteïnplaas to begin a grazing system in a number of experimental camps to strengthen the grass cover. (The 'de fontjin (H.Greef) on Gordon's map is most likely the same as today's Fonteïnplaas. Gordon and his party spend the nights here on 28 November 1777.)

Mr McNaughton adopted the grazing system to restore what Acocks considered to be the natural climax vegetation for the area: grass. This new system required small camps; one camp was grazed heavily for more than two weeks and then rested for at least six weeks, while the sheep were moved to another camp. It was also known as the non-selective grazing system or the N. S. G. and subjected the veld to the same sort of pressure that would have occurred in nature, with concentrated herds of game, such as springbok, passing through, grazing it heavily for a short period and moving on to pastures new. In the case of the Fonteïnplaas experiment this system was applied very

rigorously and the field was so 'hammered' that all the karoo bushes vanished and the veld became covered with grass.

During the 1970s a severe drought occurred and off course the grass died. Thus no grazing was left, neither bush nor grass, in the experimental camps. I am told that today, almost 25 years later, the sweet karoo veld has been 'restored' in those experimental camps. It must be remembered that this was an unusual case and elsewhere the Acocks system, with modifications under different names, has been a great success.

It would seem that the conspicuous, high krans (cliff) of the Tandjiesberg, jutting out into the karoo plain, caused the formation of clouds bringing moisture in the form of mist and rain and this, plus the run-off water from the mountain itself and the deep fertile soil, enabled the 'Spekboom Bos' and, later, the prickly pear forest, to thrive.

Climax vegetation usually has its own fauna associated with it and spekboom (*Portulacaria afra*) was a favorite food of the elephant in the Eastern Province (Palmer & Pitman 1972). Anyone looking at that area would exclaim 'But elephants

could not possibly have existed here!' Yet before the arrival of the European colonist there were undoubtedly elephants browsing here (Stuart Hill 1991). Though the soils and vegetation are degraded today, there is plenty of physical evidence attesting to the presence of elephants in this area. Local newspapers report the finding of elephant skeletons, tusks and teeth over the years; the Graaff-Reinet Museum displays a tusk found on the farm Uitkoms; the Gun Museum in Graaff-Reinet exhibits an elephant thigh-bone; and many farms own a weathered tusk or elephant bone.

There is also evidence of elephants having lived in the south-western end of the same mountain range where the huge krans known as Sleeping Giant, north west of Aberdeen, juts out into the plain, collecting extra moisture like Tandjiesberg. An elephant skeleton was uncovered by erosion after a storm on the farm Wildermere on the plains below the krans and recorded in the *Eastern Province Herald* on July 13, 1967. The eminent paleontologist, James Kitching, estimated the bones to be 300 to 500 years old and to be those of a young elephant. Today, of course, no elephant

could survive there, but oral tradition has it that the area was once very fertile and covered with lush vegetation. Further evidence of elephants having lived along the southern skirt of the Sneeuwberg mountain range comes from the historic farm Vrede on the Swartrivier about half way between Sleeping Giant and Tandjiesberg. Gordon mentions in his journal, when he was there in November 1777, that he passed... a round heap of stones twenty feet in diameter which was the grave of a chief of the Camdeboo Hottentots, called [the] "Coranas" nation, who had been killed by an elephant'. (Gordon 1988).

There was probably a link between the karoo elephants at the foot of Sneeuwberg and those of the Addo bush, the link being along the verdant course of the Sundays River. This complex question of plant succession and 'climax' vegetation should be considered with the grazers and browsers, both indigenous and imported, that eat the plants. In its natural state the apron veld of Sneeuwberg would have been a paradise for elephants that ate the abundant spekboom, but did not destroy it. Today the preferred farm animal is the angora goat, in large herds, and we may ask

what happened to the spekboom where they browse? Fortunately on the slopes of Spandaukop the original vegetation is returning under the conservation management of the Karoo Nature Reserve. We can begin to understand what William Burchell meant when he described Graaff-Reinet in 1812, 'This village with its adjoining garden and fields, is nearly surrounded by the Sunday River and sheltered on each side by lofty mountains decorated with perpetual and beautiful verdure, by the abundance of spekboom (*Portulacaria afra*) which covers their rocky declivities.' (Burchell 1824).

About the author

Norah Massey Pitman was born and grew up in Graaff-Reinet. She studied at the Slade School of Fine Art in London before World War II. In 1965 she completed a B.A degree at Rhodes University. She collaborated with Eve Palmer in collecting material on indigenous trees and *Trees of South Africa* appeared in 1962. During a period of further travel more material was collected for three volumes *Trees of Southern Africa* (1972-1973).

References

- Burchell, W.J.(1824). Travels in the interior of southern Africa. Vol.2. Longman, London. p144.
- Gordon, R.J.(1988). Cape Travels,1777 to 1778. Raper, P.E. & Boucher, M. eds. The Brenthurst Press, Johannesburg. Pg79.
- Palmer, E. & Pitman, N.(1972). Trees of southern Africa. Balkema, 1972.Stuart-Hill, G.C. (1991). Elephants, the rightful conservators of the valley bushveld, Veld & Flora 77(1), 9.

For a detailed map of the area covered in this article, see Map 1:500 000 3122 Topographical Edition.

•

Thomas te Water en Karl Bremer

– twee merkwaardige mediese dokters van Graaff-Reinet

Hierdie bydrae beskryf die loopbane van twee mediese dokters wat altwee as jong dokters in Graaff-Reinet gepraktiseer het. Nie net was elkeen van hierdie talentvolle dokters se loopbane op sigself merkwaardige verhale nie, maar dit is veral treffend hoe eenders hulle latere ontwikkeling in die breër mediese veld ontplooi het. As jong dokters in 'n groot landelike distrik het hulle pligte veel meer behels as net die saaklike ondersoek en voorskryf van medisyne waarmee hulle stedelike kollegas hulle hoofsaaklik besig gehou het. Die breë spektrum van pasiënte wat hulle pad gekruis het, oor ras- en klasgrense heen, het altwee dokters vroeg in hulle loopbane die siekte-voorkomende waarde van strenger higiëne, goeie voeding, sterker gesondheidswetgewing en beter mediese geriewe laat insien. Hulle het besef dat goeie mediese sorg moeilik sou wees sonder sterker politieke leierskap op nasionale vlak, wat beide feitlik onvermydelik na die politieke arena en uiteindelik die Parlement gelei het.

Dr Thomas Nicolas German te Water (1857 – 1926)

Frans Karel te Water, Thomas Te Water se vader, is in 1824 in Brussels gebore. Na sy opleiding by 'n Belgiese militêre akademie in die vroeë 1840's, het hy 'n pos aanvaar as 'n privaatonderwyser vir 'n Botha-gesin op 'n plaas in die Bedford distrik. In 1848 het hy hiervandaan na Graaff-Reinet verskuif waar hy as stadsklerk aangestel en in dieselfde jaar met Jacomina Jacoba Jansen van Rensburg getroud is. Jacomina is kort daarna in 1851 kinderloos oorlede. Die volgende jaar trou Frans Karel met Carolina Theodora Muller, 'n huwelik waaruit uiteindelik agt kinders gebore is. Hy bedank in Maart 1854 as stadsklerk om na België terug te keer. Na 'n afwesigheid van net twee jaar was hy in 1856 weer terug op Graaff-Reinet waar hy 'n suksesvolle finansiële onderneming begin het. (Omdat die Te Waters 'n prominente familie in Graaff-Reinet se geskiedenis geword het, is dit gepas om te meld dat twee

van Frans Karel se broers ook vanuit Europa in 1850 na Graaff-Reinet gekom het. Jacobus Cornelis (1835-1913) is met die plaaslike Regina Catherina Bisschoff (1842-1925) getroud en hulle het agt kinders gehad. Die ander broer, Johannes Marinus (1834 - ?) is nooit getroud nie.

Thomas Nicolas German, Frans Karel se seun en die hoofkarakter in hierdie vertelling, is in 1857 op Graaff-Reinet gebore en het sy matriek aan die Graaff-Reinet Kollege behaal. Na 'n graad in 1875 in Kaapstad is hy na Europa vir verdere studie.

Thomas te Water

Sy eerste mediese kwalifikasie het hy in 1879 aan die universiteite van Cambridge en Edinburg behaal en is hy toe vir 'n verdere twee jaar na Berlyn, Wenen, Straatsburg en Londen vir nagraadse studies, waarna hy teruggekeer het na Graaff-Reinet om 'n mediese praktyk te begin. In 1883 is Thomas met Josephine Marion (noemnaam Minnie) Currie uit 'n Britse setlaarsfamilie getroud. Hulle het vyf kinders gehad wat tussen 1884 en 1889 gebore is.

Graaff-Reinet se eerste formeel gekwalifiseerde dokter was Gysbert Maasdorp, wat na sy opleiding in Leiden sy praktyk in 1843 gevestig het. Hierna het drie Duits-Joodse dokters op Graaff-Reinet aangekom – Abraham Lilienfeld in 1852, Adolf Arenhold in 1860 en Moritz Ahlberg in 1864. Die volgende was Johannes Stephanus Meintjes, wat in Graaff-Reinet gebore is en wat by Guy's Hospital in Londen gekwalifiseer het. Arenhold, Ahlberg en Meintjes het Graaff-Reinet iewers na 1873 verlaat om nuwe praktyke elders te vestig. Teen 1880 was die Brits-opgeleide dokters George Hislop en Walter Henry Laurence Welchman reeds in Graaff-Reinet om hulle plekke te vul. Teen hierdie agtergrond het Thomas te Water sy praktyk in 1881 geopen.

Die Te Waters was op daardie stadium reeds 'n uitgebreide en gesiene familie in Graaff-Reinet, wat daartoe bygedra het dat Thomas se praktyk vinnig gegroei het. Graaff-Reinet se eerste behoorlike hospitaal, met vier saaltjies van drie beddens elk, is in 1877 ingewy op die perseel van die huidige Huis van de Graaff. Thomas en die ander dokters kon dus, behalwe die voorskryf van medisyne, ook snykundig ingryp waar nodig.

Vanaf die 1870's het Graaff-Reinet ontwikkel as 'n gesondheidsoord omdat baie immigrante met tering die dorp se droë lug en sonskyn kom opsoek het. 'n Belangrike fokus van Thomas was dus om daardie simptome beter te verstaan en die verspreiding van tering na die dorp se bevolking te voorkom. Thomas se dagboeke, waarin hy noukeurig van sy pasiënte se probleme en vordering boekgehou het, het aangedui dat hy 'n "conscientious doctor who provided careful prescriptions attuned to the individual needs of patients" was. Die werk van 'n landelike dokter was geensins 'n gerieflike beroep nie, omdat baie ure op die pad deurgebring moes word as gevolg van swak paaie en stadige vervoermiddele. Geen wonder dat die plattelandse dokter grappenderwys beskryf is as "very much more of a rough rider and expert cart driver than a prescribing

physician". Die koms van die spoorlyn na Graaff-Reinet in 1879, kort voordat Thomas sy praktyk begin het, het hierdie situasie heelwat verbeter, maar besoeke aan gebiede wat nie naby die spoorlyn was nie, het 'n probleem gebly. Privaatpasiënte was die grootste bron van sy inkomste, maar hy het ook klein salarisse van die staat ontvang vir die pligte as Streekchirurg, om mediese dienste aan die Polisie te verskaf en om pasiënte met aansteeklike siektes volgens wet te versorg. (Die ander gesogte gesalarieerde dokterspos, naamlik spoorwegdokter, het na Dr Welchman gegaan.) Dit was juis sy kontak met die armer deel van die bevolking wat hom verder blootgestel het aan die ondervoeding van kinders en siektes soos tering, melaatsheid en oordraaglike geslagsiektes. Hy was sterk ten gunste van sterker mediese wetgewing om die verspreiding van hierdie siektes te verhoed, alhoewel die breër gemeenskap op daardie stadium skepties was dat mediese staatsingryping hul persoonlike regte sou aantast. Om hierdie doelwit te bereik, sou Thomas hom na die politieke arena moes wend.

Die politiek was 'n belangrike saak vir die Te Waterfamilie. Thomas se oupa aan moederskant was TNG Muller, wat Graaff-Reinet se verteenwoordiger in die eerste

Kaapse Laerhuis van 1854 was. Ook sy pa Frans Karel het vanaf 1857 tot 1905 aktief in Graaff-Reinet se dorpsraad gedien met verskeie termyne as burgemeester. Frans Karel het ook vanaf 1879 tot 1884 as onafhanklike in die Kaapse Laerhuis gedien. Met beide 'n oupa en 'n pa as parlamentslede, is dit nie vreemd dat Thomas hom ook gou tot die politieke lewe begewe het nie. Alhoewel Thomas se huistaal Engels was en hy met 'n Engelse vrou getroud was, was sy lojaliteit by die Afrikanersaak. Daarby was hy 'n jarelange vriend van Onze Jan Hofmeyr en vanaf 1887 die voorsitter van die Graaff-Reinettak van die Afrikanerbond. In 1893 is hy tot die Kaapse Laerhuis verkies en het ononderbroke daar gedien tot na die Anglo-Boereoorlog. Thomas moes dus noodwendig vir lang tye in Kaapstad, meer as 600km van Graaff-Reinet deurbring en sy mediese praktyk het gevolglik daaronder gely. Hy het aanvanklik net 'n tydelike assistent aangestel, maar moes gou 'n permanente *locum tenens* aanstel. Dit het nie almal tevrede gestel nie en hy moes gaandeweg sy mediese pligte inkort. Thomas het vinnig opgang in die Parlement gemaak. Hier was hy reeds in 1896 as Koloniale Sekretaris deel van Gordon Sprigg se kabinet en het hom beywer om vele mediese maatreëls in te stel soos die beter

beheer van brandsiekte onder skape, die hersiening van die Publieke Gesondheidswet, die vestiging van 'n Mediese Beheerraad van Kaapland asook 'n nuwe Departement van Landbou, meer en beter entstowwe vir die landbou, nuwe kwarantynregulasies vir besoekende skepe en beter geriewe vir geestelike versteurdes en melaatses te skep. Nadat Sprigg in 1898 moes bedank, is Thomas as Minister sonder portefeulje in die volgende kabinet van WP Schreiner opgeneem. Die uitbreek van die Anglo-Boereoorlog het hierdie kabinet gou verdeel. Toe Joseph Chamberlain, die Britse kabinetsminister in beheer van Brittanje se kolonies, boonop geëis het dat die stemreg van die Kaapse rebelle ontnem moes word, was Thomas een van die drie Kabinetslede wat in 1900 uit protes bedank het om die val van die Schreinerregering te veroorsaak. Sy openlike ondersteuning van die Republikeinse saak het hom aan beskuldigings van ondermyning blootgestel. Te midde van aanklagte van verraad en sy pogings om homself onskuldig te bewys, het hy in 1902, minder as drie maande na die Vrede van Vereeniging, 'n beroerte-aanval in die Laerhuis gekry waarvan hy nooit weer ten volle herstel het nie. Na Uniewording, het Thomas 'n finale mediese bydrae in 1912 gemaak as

een van vyf lede van 'n kommissie van ondersoek om die groot probleem met toring onder die groot mynwerkersgemeenskap te ondersoek. Hier het Thomas hom onderskei met sy deeglikheid en wye mediese ondervinding met die breër gemeenskap, terwyl die ander lede nie soveel praktiese ondervinding buite die myngemeenskap gehad het nie.

Graf van Dr Thomas te Water in die Cradockstraat Kerkhof, Graaff-Reinet

Hy is op 23 Oktober 1926 in Wynberg op 69-jarige ouderdom oorlede en is begrawe in die NGK Kerkhof in Cradockstraat, Graaff-Reinet. Thomas Nicolas German te

Water se lewe is, na 'n deeglike vorige studie, bestempel as 'n loopbaan wat gekenmerk is deur:

“political moderation, attempted reconciliation between white ethnic groups in Graaff-Reinet, and a concern to improve what he perceived to be the general good through public health interventions”.

Bronnelys

Bull, E (1987) Te Water, Frans Karel. *Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek*, Volume 5, p812. Tafelberg Uitgewers.

Bull, E (1987) Te Water, Thomas Nicolas German. *Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek*, Volume 5, p813. Tafelberg Uitgewers.

Digby, Anne (2007) Medicine, Race and the General Good: The Career of Thomas NG Te Water (1857-1926), South African Doctor and Medical Politician. *Medical History*, volume 51, pp37-58.

Henning, CG (1975) *Graaff-Reinet, a Cultural History*. TV Bulpin, Cape Town.

Dr Karl Bremer

(1885 – 1953)

Karel Bremer was die sewende kind en eerste seun van Julius Bremer (ook 'n mediese dokter) en Elisabeth Waack, wat in 1875 in Duitsland getroud is. In 1880 het Julius 'n werksaanbod in Hopefield aanvaar, waarna Elisabeth en vyf dogters in 1881 by hom aangesluit het. Karl, hulle laaste kind, is in 1885 gebore.

Dr Karl Bremer

Julius is op die vroeë ouderdom van 45 jaar oorlede toe Karl slegs agt jaar oud was. Elisabeth en haar sewe minderjarige kinders moes toe onder moeilike omstandighede na Wellington trek waar sy Duits,

klavier en sang by die Hugenate Seminarium gedoseer het.

Karl is na skool na die Victoria Kollege op Stellenbosch, waar hy in 1903 'n graad in plantkunde behaal het. Weens sy buitengewone akademiese prestasie is die Koningin Victoriabeurs vir verdere studie aan hom toegeken, wat hom eers vir 'n paar maande na Cornell Universiteit in Amerika geneem het voordat hy sy mediese studies aan die St Bartholomew's Hospitaal in Londen voortgesit het. Hier word hy en sy medestudent Johannes van Schalkwyk boesemvriende, wat later in hierdie vertelling weer in die prentjie sal kom. Hy onderbreek sy studies kortliks in 1908 om in Suid-Afrika, benewens 'n besoek aan sy familie, sy band met Alice Mackenzie in Pretoria te versterk. (Hy het Alice in Wellington ontmoet terwyl sy daar studeer het en hulle het deur briefwisseling kontak behou.) Na voltooiing van sy studies in 1909, gaan werk hy vir 'n paar maande in Berlyn, Duitsland, voordat hy in Januarie 1910 as gekwalifiseerde dokter na Suid-Afrika terugkeer.

Karl se ma is intussen met kanker gediagnoseer en het by haar dogter op die plaas Elandsdrift tussen Bedford en Cradock gaan woon. Dit was waarskynlik die rede waarom Karl in 1910 'n mediese praktyk in Cradock begin het. Sy ma is slegs 'n

paar maande daarna oorlede, maar hy het sy praktyk behou. In 1910 is hy en Alice in Johannesburg getroud en in die volgende jaar word hy as Lid van die Provinsiale Raad verkies. In 1916 sluit hy tydens die Eerste Wêreldoorlog by die Mediese Korps van die Unieweermag aan om in Oos-Afrika as dokter diens te gaan doen. Met Karl se terugkeer na Suid-Afrika het hy nie sy praktyk op Cradock heropen nie, maar eerder 'n pos as die heel eerste mediese skoolinspekteur in Kaapland aanvaar. Dit was veral die wanvoeding van kinders wat hom bekommer het en waar hy probeer het om sake te verbeter. Sy voorstelle is blykbaar nie goed in politieke kringe aanvaar nie en hy het na 'n relatiewe kort tydjie uit daardie pos bedank. Sy ou studentevriend, Johannes van Schalkwyk, wat intussen 'n mediese praktyk in Graaff-Reinet begin het, het hom toe uitgenooi om as vennoot by hom aan te sluit. So het Karl as 35-jarige dokter in 1919 op Graaff-Reinet beland.

Die Bremers het vir die volgende 11 jaar op Graaff-Reinet gewoon, wat deur andere beskryf is as Karl Bremer se gelukkigste jare. Hulle het vir die grootste deel in die gewelhuis (wat steeds bestaan) op die hoek van Cradock- en Milnerstrate gebly. Dit het gou geblyk dat Karl, benewens sy roeping as medikus, ook vir die

openbare lewe bestem was. Hy is na slegs 'n jaar op Graaff-Reinet in 1920 as Lid van die Provinsiale Raad vir Graaff-Reinet verkies. Na nog vier jaar is hy in 1924 as Volksraadslid vir Graaff-Reinet verkies, 'n posisie wat hy behou het tot 1943 met slegs een onderbreking van 1926 tot 1928. Sy veelsydigheid blyk uit die vele rolle wat hy op nasionale sowel as plaaslike vlak begin speel het. Korporatief het hy betrokke geraak by Santam as direkteur, plaaslik by die (Graaff-Reinetse) Onze Koerant as voorsitter, as medikus by die Nasionale Adviesraad insake Volksgesondheid, selfs as lid van die Raad van die SA Nasionale Kunsmuseum. Maar dit was as medikus wat hy die grootste bydraes gemaak het. Hy het die belangrikheid van voorkomende geneeskunde deurgaans in die Parlement beklemtoon, waarskynlik na aanleiding van sy vorige ondervindings met skoolvoeding en die haglike oorlogsomstandighede wat die Unietroepe in Oos-Afrika trotseer het. Hy het hom beywer vir beter voeding, verbetering in higiëne, sterker sentrale regeringsbeheer en -koördinasie oor gesondheidsake en vir meer opgeleide verpleegsters om in landelike gebiede te werk. In 1930 het hy sy politieke bedrywighede vir 'n wyle opsy geskuif om hom verder

in Berlyn as oor- neus- en keelspesialis te bekwaam. Terwyl hy die jaar in Duitsland was, het Alice en hulle vier kinders Graaff-Reinet verlaat en hulle in Rondebosch in die Kaap gaan vestig.

Die jaar in Berlyn het Karl verder onder die indruk van die waarde van voorkomende medisyne gebring. Met sy terugkeer na Suid-Afrika tydens die Depressie van die vroeë 1930's, was Karl oortuig dat menslike morbiditeit sterk afhanklik was van stresfaktore soos droogte, armoede en ekonomiese depressie – faktore wat op daardie tydstip juis hoogty gevier het. So het hy in die Parlement kampvegter geword vir meer hulp aan die armes en droogtehulp aan die boere. Reeds in 1933 is sy politieke bedrewenheid beloon toe hy voorsitter van die Nasionale Party in Kaapland geword het – 'n posisie wat hy vir 15 jaar tot 1948 behou het. In 1937 word hy direkteur van Ou Mutual en in 1939 word hy aangestel op die Raad van die Mediese en Tandheelkundige Raad wat al die gesondheidsberoepe in Suid-Afrika gereguleer het. Vier jaar later het hy president van die Raad geword.

Ondanks die feit dat Karl nie meer in Graaff-Reinet gewoon het nie, is hy in 1929, 1933 en 1939 herkies as Volksraadslid vir Graaff-Reinet. In die 1943 is hy as Volksraadslid vir

Stellenbosch verkies. In 1947, op die ouderdom van 62 jaar, het hy sy mediese praktyk gesluit, as voorsitter van die Nasionale Party in Kaapland uitgetree en hom ook nie weer verkiesbaar gestel vir die 1948-verkiesing nie. Dit het oënskynlik sy politieke loopbaan afgesluit, wat tot op daardie stadium tot die Oposisiebanke van die Parlement beperk was. Maar omdat sy fokus so sterk op die gesondheid van die totale bevolking was, ongeag ras of klas, het sy voorstelle breë ondersteuning geniet. 'n Aanhaling uit 'n joernaal in 1946 lui:

Karl Bremer is one of the most pleasant and one of the most worthy members in the whole Nationalist Party of today. As a matter of fact, it is often regretfully stated by United Party supporters that it is a great pity that Karl Bremer is on the other side of the political fence. Had he been a United Party man, he would have held Cabinet rank long ago. He is able, sincere and worthy of the highest respect.

Na die verkiesing van 1948 is Karl as Senator aangestel. Die nuwe regering van Premier DF Malan se Minister van Gesondheid en Volkswelsyn was Dr AJ Stals, die Volksraadslid vir Ceres. Stals was 'n merkwaardige persoon met formele

grade in letterkunde (Stellenbosch), medisyne (Dublin), wiskunde (Dublin) asook 'n graad in die regte by 'n oorsese universiteit. Stals is egter in 1951 oorlede en Karl Bremer is oorreed om homself weer as Volksraadslid vir Ceres verkiesbaar te stel, waarna hy dadelik vir Stals as Minister van Gesondheid en Volkswelsyn opgevolg het. As lid van die Kabinet het hy praktiese stappe geïmplementeer om byvoorbeeld brood te laat verryk (wat destyds in die volksmond as “Bremerbrood” gedoop is), margarien tot die mark toe te laat, nuwe geriewe te laat bou om die verspreiding van tering te beperk saam met pogings om die swak woon- en werkstoestande van veral bruin en swart werkers te verbeter. Met die verkiesing van April 1953 is hy 'n sewende keer as Volksraadslid verkies, hierdie keer as kandidaat in Vasco. Sy nuwe termyn as Minister is ongelukkig na slegs drie maande kortgeknip toe hy na serebrale trombose op 18 Julie 1953 in die ouderdom van 68 jaar oorlede is.

Karl Bremer se bydraes tot volksgesondheid is drie jaar later erken toe 'n nuwe hospitaal in Kaapstad amptelik na hom vernoem is. Hy is in die kerkhof by Papegaaiberg in Stellenbosch begrawe. Sy mediese kollegas het hom in 1964 onthou as:

A man of charm, tact and friendly nature, he was at all times willing to help his fellowmen. It is said that although he had political opponents, he never had an enemy.

Bronnelys

Botha, HP (1977) Bremer, Karl. *Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek*, Volume 3, p106. Tafelberg Uitgewers.

Burden, Matilda (2022) Karl Bremer, the man behind the hospital. Lesing op 25 Maart 2022 aan die Vriende van die Mediese Museum, Kaapstad. Burden het haar notas vir die praatjie goedgunstiglik beskikbaar gemaak.

De Kock, JK (1964) Doctors in Parliament. *SA Medical Journal*, 11 April 1964, p238.

Naude, JFT (1956) Die Karl Bremer-Hospitaal: Openingsrede van die Minister van Gesondheid. *SA Tydskrif vir Geneeskunde*, 14 Julie 1956, p664.

UPCOMING EVENT:

Bookbinding revival with MASTER BOOKBINDER GEORGE WENTZEL

Master bookbinder George Wentzel will return to Graaff-Reinet from 23 - 25 August 2023 to present his very popular course in bookbinding and repair.

Wentzel, a qualified master bookbinder with over 46 years of experience, is offering an introductory course on the repair of old hardcover books that will run from Wednesday 23 August to Friday, 25 August at The Graaff-Reinet Museum.

If you are a museum professional, a lover of antique manuscripts and Africana or just interested in caring for your personal collection of historical books, this course is for you.

Attendees of the previous workshop presented by George, who has worked in the National Library of South Africa's book conservation section, only has praise for him. George has presented more than 50 similar workshops nationally, focusing not only on bookbinding, but also disaster management. His passion is the transfer of the knowledge and skill to others, to perpetuate this scarce craft, and he is delighted to do just that right here in Graaff-Reinet.

No prior knowledge is required for the bilingual course which stretches over three days. Participants will create three books each, do gold foiling and perform basic book repairs. Subjects that will be presented in the course include an overview of the parts and composition of a book instruction on working procedures as well as demonstrations, and practical exercises in, end papering, binding, leather binding, casing rounding and backing.

The course fee, including a certificate of attendance and basic tool kit/material, is R2 000 per person. Instruction will commence daily, at the Old Library Museum in Church Street, from 09:00 and conclude at 15:30.

Tea, Coffee and a light lunch, also included in the course fee, will be served daily. For details and bookings contact Anziske Kayster @ graaffreinetmuseum@intekom.co.za or Denise van Wyk @ 049 8910664.

DIE DORPSWAPEN VAN GRAAFF-REINET

- 'n kort Historiese Oorsig

Die besetting van 'n geografiese gebied, hetsy natuurlik of mensgemaak, is 'n integrale deel van menslike bestaan. Wanneer sulke gebiede suksesvol beset word, is 'n logiese uitvloeisel van besetting die gebruik van simbole, wat nie net hierdie toe-eiening van ('n

bedek is en slegs aan die embleem wat op hul borsplaat geverf is, herken kon word. Die gebruik van simboliek wat op persoonlike en familie artikels aangebring is, het later verder ontwikkel totdat dit uiteindelik tot familiewapens (*coats of arms*) aanleiding gegee het wat later van geslag tot geslag oorgedra is. Heraldiek word dus eenvoudig beskryf as 'n stelsel waardeur wapenskildes en embleme op baniere, vlag en kentekens, ontwerp, beskryf en gereguleer word. Dis een van die mees

HOEKOM WORD DIT 'N "COAT OF ARMS" GENOEM:

Die Afrikaanse woord vir "Coat of Arms" is "Wapenskilde". Die woord verwys na die oorkleed (*surcoat*) wat ridders bo-oor hul wapenrusting gedra het om hulle teen die son te beskerm. Die wapenskilde is gewoonlik op hierdie oorkleed aangebring en ook op die ridder se vlag, baniere en skild. Hierdie vorm van identifikasie het dit ook makliker gemaak om die dooies op die slagveld uit te ken. Lees ook:

<http://www.nationalarchives.gov.za/sites/default/files/u92/HERALDRY%20ACT.pdf>

geografiese) gebied beklemtoon nie, maar ook bydra daartoe om 'n gemeenskapsidentiteit te skep en bevorder. Heraldiek, 'n stelsel wat spontaan sy ontstaan in Wes-Europa tussen 1130 en 1160 AD gehad het, is 'n voorbeeld hiervan. Die gebruik van heraldiese simbole het gehelp om individue en hul betrokke families uit te ken veral omdat ridders gedurende hierdie periode heeltemal deur hul wapenrusting

doeltreffendste maniere om identiteit weer te gee en het dorpe en munisipaliteite in Suid-Afrika dus ook hierdie Europese gebruik alreeds vroeg begin navolg in 'n poging om 'n dorpsidentiteit te bewerkstellig. Heraldiek is tans 'n baie populêre tydverdryf en 'n aansienlike aantal Suid-Afrikane, van veral Europese oorsprong, stel daarin belang om hul familiewapen na te speur.

Die wapenskilde van die dorp Graaff-Reinet het ook 'n interessante geskiedenis. Aanvanklik was daar weinig oor die wapen se oorsprong bekend, maar in 'n berig wat op 22 April 1912 in *The Argus* verskyn, word daar genoem dat die stadsraad van Graaff-Reinet "n tyd gelede" (dalk in dieselfde jaar), eenparig besluit het om die familiewapen van Goewerneur Jacob van der (de) Graaff, 'n werknemer van die Verenigde Oos Indiese Kompanie van Nederland en na wie die dorp

weergawe skilder wat, na nabetrugting, in die Raadskamer agter die burgemeester stoel ten toon gestel is. Hierdie geskilderde weergawe was na bewering 'n "handsome picture" en beslis 'n ware weergawe van die oorspronklike van der Graaff familiewapen soos aangedui in die *Stem en Wapenboek van Aanzienlijke Nederlansche Familien*, saamgestel deur AA Vosterman van Oijen.

Heraldiek is 'n gespesialiseerde veld wat slegs deur dié wat intens daarin

DIE SUID-AFRIKAANSE BURO VAN HERALDIEK:

Die Suid-Afrikaans Buro vir Heraldiek is gestig om 'n nasionale diens vir die ontwerp en registrasie van wapenskilde, vlae baniere, versierings, medaljes, seëls, rangkennings en ander embleme asook uniforms, name en spesiale name te verskaf. Dit voorsien ook in die heraldiese behoeftes van die regering en publiek op nasionale en internasionale vlak, het te make met die daarstelling van nasionale simbole en ordes en om bewusmaking van alle nasionale simbole soos die nasionale vlag en wapenskilde asook die volkslied te fasiliteer. ,

vernoem is, as dorpswapen te aanvaar.

Dus het die stadsraad, onder aanvoering van Burgemeester C. P. Liebenberg, dadelik besluit om werk daarvan te maak en is daar gepoog om 'n ware weergawe van die van der Graaff familiewapen te bekom. Gelukkig het die staatsargief in Kaapstad tot hul redding gekom en kon ene Mnr. G M Winkles 'n ware

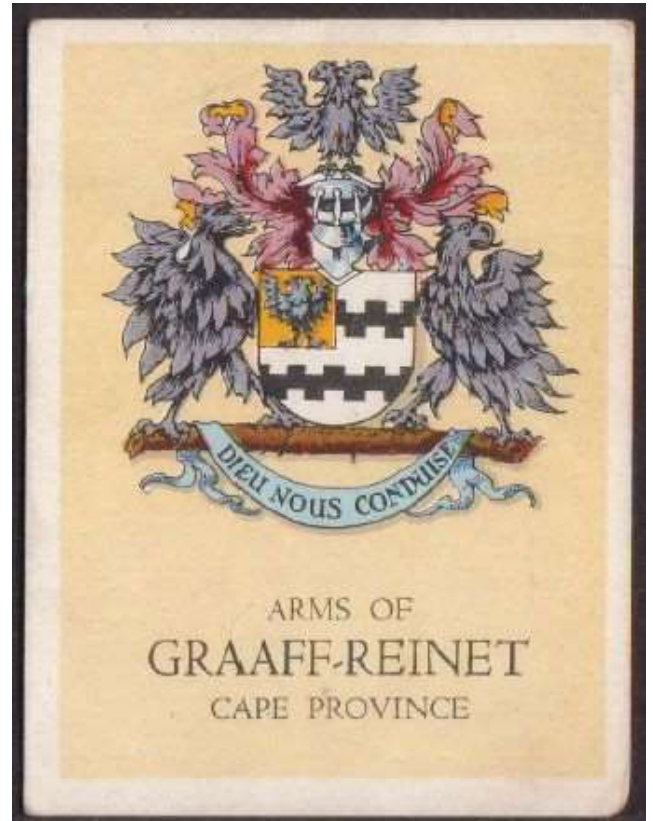
belangstel, verstaan word. Elke element het 'n simboliese betekenis. Gekartelde horisontale lyne verteenwoordig byvoorbeeld die see, ander lyne weer wolke en lug, selfs vuur en grond. Die ontwerp van die skild veral die agtergrond daarvan, het ook 'n simboliese betekenis: 'n agtergrond van blou en geel driehoek simboliseer eenheid onder 'n groot groep mense, terwyl 'n soliede geel streep militêre eer en

gemeenskapsdiens verteenwoordig. Die gebruik van kleur speel ook 'n belangrike rol en dus verteenwoordig rooi byvoorbeeld, martelaars en vegters en blou, getrouheid en lojaliteit. Aangesien elke familiewapen volgens heraldiese terme beskryf word wat die simboliese betekenis daarvan betref, is dit waarskynlik baie moeilik vir Jan Publiek om te verstaan. Ewenwel word die dorpswapen van Graaff-Reinet, wat eintlik maar net dié van die van der Graaff familie is, in 1912 in heraldiese taal soos volg beskryf: In silwer, twee gekanteelde en teengekanteelde balke van swart, op 'n kanton van goud, 'n adelaar met uitgespreide vlerke van swart. Helmteken: op 'n helmkroon, die adelaar (uit die skild). Die dekklede: silwer en swart. Skildhouders: Twee adelaars van natuurlike kleur, die linkerkantse omsiende (ek neem aan dat dit beteken om agtertoe te kyk). Wapenspreuk: *Dieu Nous Conduise* (mag God ons lei).

In 'n brief aan die Publisiteitsvereniging, oënskynlik 15 April 1977 gedateer (die ink het gekol presies waar die datum is), vestig die Buro van Staatsheraldiek egter die

¹ Ek neem aan dat hierdie sommetjie verkeerd gedoen is. Indien die wapen in 1912 in gebruik geneem is soos deur

aandag daarop dat, alhoewel die wapenskilde toe alreeds vir meer as 55 jaar in gebruik is, moes die dorp dit nie sonder meer, en sonder enige aanpassings, aanvaar het as die dorpswapen nie.¹

Die Wapenskild van Graaff-Reinet in 1912

Die van der Graaff familie het die besitreg op die wapen, vir hulle was die heraldiese simbole betekenisvol en dus streng gesproke, deel van hulle persoonlike identiteit. Dr. C. Pama noem ook in sy boek *Heraldry* dat lede van die van der Graaff familie toe nog in die land woonagtig was en dat die munisipaliteit dus effektief in 1912 deur die gebruik van die

The Argus van 1912 bevestig en in hierdie skrywe genoem word, is die dorpswapen toe al ongeveer 65 jaar in gebruik

familiewapen as dorpswapen goed te keur, aangekondig het dat die dorp eintlik aan die van der Graaffs behoort! In die lig van bogenoemde, het die staatsheraldikus dus aangebied om 'n nuwe wapen, gebaseer op die bestaande wapen maar met voldoende wysigings om verwarring te voorkom, vir die dorp te ontwerp. Die koste van die nuwe wapen sou 'n voorlopige bedrag van R25 en 'n addisionele bedrag van R205 vir die opstel en registrasie daarvan beloop. Op 07 Junie 1977 neem die stadsraad eenparig die besluit om die nuwe dorpswapen te laat ontwerp en word 'n voorlopige betaling op 01 Augustus 1977 aan die Staatsargief, wat die Buro van Heraldiek op daardie stadium geadministreer het, te Pretoria, gemaak.

Dit sou egter baie langer as 'n jaar duur om al die tegniese aspekte, asook die ontwerp van 'n nuwe wapen te fasiliteer en word die aansoek en registrasie van 'n nuwe dorpswapen eers op 19 Januarie 1979 in die staatskoerant gepubliseer. Dit volg nadat E.S. Whitlock, die voorsitter van die Graaff-Reinet Reklamevereniging, in 'n brief gedateer 17 Junie 1978, 'n versoek aan die stadsraad aangaande

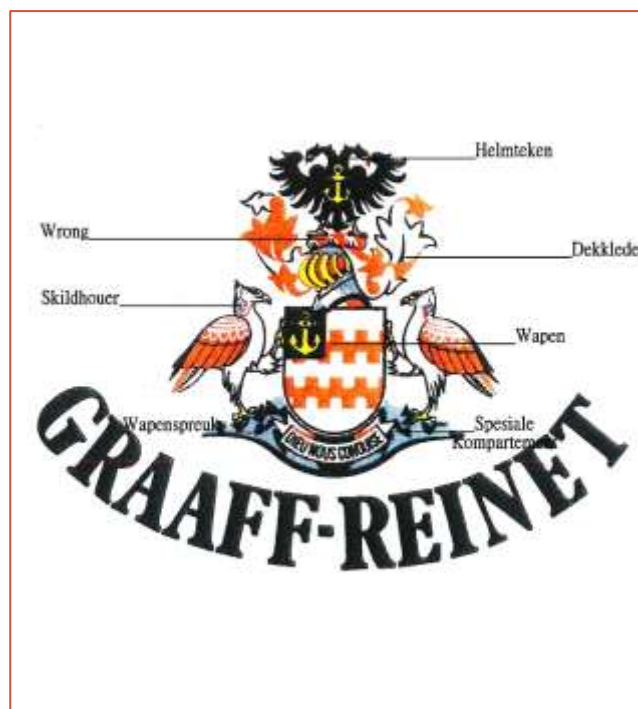
die (on)nodigheid om die dorpswapen te verander, rig. As motivering heg hy 'n uittreksel uit die boek *Our South Africa- Past and Present* geskryf deur 'n voormalige hoofstaatsargivaris, Graham Botha, en in 1938 gepubliseer, aan waarin daar duidelik aangedui word dat die voormalige Kaapse goewerneur de Mist die van der Graaff familiewapen aan Graaff-Reinet toegeken het. Hierdie skrywe het tydelik 'n speek in die wile van 'n nuwe dorpswapen gedryf. Die Buro vir Heraldiek het gevolglik egter bevind dat alhoewel de Mist die van der Graaff wapen aan Graaff-Reinet toegeken het, dit in 'n gewysigde vorm was. Boonop is dit aan die Drostdy, wat later die magistratuur geword het, toegeken en nie aan die stadsraad nie aangesien die stadsraad eers heelwat later, op 17 September 1845, tot stand gekom het. Die Buro het voorts bevind dat die wapen van 'n "bestaande, lewende familie", nog steeds nie aan die stadsraad toegeken kon word nie. Om die raad egter tegemoet te kom, het die buro voorgestel dat die drostdywapen, wat uit 1804 dateer, op die skild aangebring word om sodoende die skakel met die verlede te behou.

Dit word op 13 Junie 1978 genotuleer dat die stadsraad hierdie besluit aanvaar, maar op 26 Junie 1978, na ontvangs van 'n skrywe van die Reklamevereniging waarin hierdie organisasie beweer dat die wapen, soos voorgestel deur die Buro vir Heraldiek, nie tuis hoort in Graaff-Reinet nie is die raad vervolgens versoek om te oorweeg om voort te gaan om 'n nuwe wapen soos oorspronklik beplan en geskoei op die huidige een, te laat ontwerp. Die raad aanvaar hierdie nuwe aanbeveling en daar word vervolgens voortgegaan met die ontwerp van 'n nuwe wapen.

Die nuwe wapen word dus as volg in die staatskoerant van 19 Januarie 1979 beskryf: die wapen in silwer, met twee versmalde, beurtelings gekanteelde rooi dwarsbalke, op 'n swart kanton, 'n regopstaande goue anker. Die helmteken: 'n swart dubbelkop-adelaar met uitgespreide vlerke, goud gebek en geklou met 'n regopstaande goue anker op die bors belaa. Wrong en dekklede: silwer en rooi. Skildhouers: twee breëkopparende van natuurlike kleur. Spesiale kompartement: 'n rotsgrond van natuurlike kleur. Hierdie arende is dus aangebring op wat beskryf word as 'n "spesiale kompartement" wat

die rotsgrond van die omgewing uitbeeld. Wapenspreuk: *Dieu Nous Conduise*.

In heraldiese terme verwys die wapen na die die sentrale gedeelte wat gewoonlik in die vorm van 'n skild voorkom en waarop kleure en simbole aangebring kan word. Die helmteken verwys na die gedeelte bokant die skild wat gewoonlik op 'n wrong (*wreath*) of 'n gevlegte stuk materiaal rus. In hierdie geval verskaf dit 'n voetstuk vir die dubbelkopadelaar. Die dekklede (*mantling*) is die versiering wat vanaf die helm af uitvloei terwyl die skildhouers (*supporters*) in die geval van die dorpswapen van Graaff-Reinet verwys na die arende aan weerskante van die skild, wat staan op die spesiale kompartement.

Die Wapenskild van Graaff-Reinet (1979)

Aangesien geen besware na die publisering van die nuwe wapen in die staatskoerant ontvang is nie, is die uitstaande bedrag van R205 op 19 April 1979 vereffen en kon die wapen dus amptelik by die Buro vir Heraldiek geregistreer word. Die registrasiesertifikaat, no. 1115 is uiteindelik eers op 17 Oktober 1980 uitgereik is. Die gebruik van die dorpswapen is op 18 Mei 1979 in die staatskoerant geproklameer en is dit amptelik op 'n raadsvergadering gehou op 28 Mei 1979 aan die raadslede bekend gestel. Opdrag is dus gegee dat die briefhoofde van die munisipaliteit dienooreenkomstig verander word. Geen aanduiding word egter gegee of die nuwe wapen gedurende hierdie periode aan die publiek bekendgestel is nie en geen persverklaring verskyn in die plaaslike koerant nie. In 1980 keur die raad ook die produksie van 'n wapen van houtsneewerk, wat teen 'n koste van R90 gemaak sou word, goed. Hierdie weergawe word in die raadsaal vertoon. In die daaropvolgende jare dien die dorpswapen sy doel en raak die publiek gewoond daaraan.

In 2003, nege jaar na die demokratiese verkiesing, het die

² Sien skakel na die Buro vir Heraldiek:
<http://www.national.archsrch.gov.za/sm300cv/smws/sm30ddf0?20230620143407CCBE3069&DN=00000001>

nuwe Camdeboo Munisipaliteit ('n samesmelting van die munisipaliteite van Graaff-Reinet, Aberdeen en Nieu-Bethesda) aansoek gedoen om 'n nuwe wapen by die Buro vir Heraldiek te registreer. Hierdie wapenskild word soos volg beskryf: Wapen: deursnede van goud en benede ingeboë kepergewys deursnede van blou en silwer, in die skildhoof 'n voorstelling van die Spandaukop in groen en in die skildvoet 'n groen boomaalwyn met drie rooi blomme en bruin stam tussen regs 'n afgesnede koedoebultkop en hals en links 'n afgesnede springbokkop en hals, afgewen, albei van goud. Die skild is oortop van 'n luiperdvelkopband van natuurlike kleur. Die leuse: saam sal ons bou. Hierdie wapen is op 12 Maart 2004 geregistreer en 'n sertifikaat (H4/3/2/716) is uitgereik.²

*Camdeboo Munisipaliteit Wapenskild
(2004)*

In 2017 kom die nuwe Dr. Beyers Naudé Plaaslike Munisipaliteit tot stand, wat sy ontstaan te danke het aan die samesmelting van die Camdeboo Munisipaliteit (Graaff-Reinet, Nieu Bethesda en Aberdeen) met die Baviaans (Willowmore, Steytlerville en Rietbron) en Ikwezi (Jansenville en Klipplaat) munisipaliteite na die munisipale verkiesing van 03 Augustus 2016. Vervolgens reël die nuwe munisipaliteit 'n wapenskild-kompetisie waartydens die publiek uitgenooi word om 'n wapenskild te ontwerp wat die nuwe munisipaliteit sou verteenwoordig. Terselfdertyd het die kompetisie ook gepoog om openbare deelname deur publieke insae te bevorder. Plaaslike ontwerpers is dus die kans gegun om hul ontwerp-idees vir oorweging in te stuur. Die ontwerpe op hierdie wyse ingewin, is op die munisipaliteit se Facebook-blad geplaas en die publiek is gevra om vir hul gunsteling te stem. 'n Wenner wat by wyse van 'n trekking uit hierdie geledere aangewys sou word, sou beloon word met 'n nag se verblyf vir twee volwassenes by 'n wildreservaat. 73% (620) van die stemme het die ontwerp van Elva Albridge van Jansenville as hul gunsteling aangewys. Die ontwerp het bestaan uit twee kudu-silhouette (as skildhouers) met 'n aalwynplant en

Spandaukop as agtergrond. Albridge se ontwerp is na aanpassings, soos byvoorbeeld die aanbring van die aksent op Naudé en 'n paar kleurveranderinge, aan die raad voorgelê vir goedkeuring op 13 Julie 2017.

DBNL Munisipaliteit Wapenskild (2017)

Die leuse is deur die Kommunikasie Taakspan van die nuwe munisipaliteit saamgestel en is 'n kombinasie van die leuses van die drie voormalige munisipaliteite. Dit lui as volg: *Rising together for Development*. Geen bewyse kon gevind word dat die nuwe wapenskild by die Buro vir Heraldiek geregistreer is nie. Dit is die wapenskild wat tans in gebruik is.

Bronnelys:

- Da Silva C.M. (2019). *Geodiversity and Sense of Place: Local Identity Geological Elements in Portuguese Municipal Heraldry*. *Geoheritage*, Vol.11, p949–960
- Gormley, Myra Vanderpool (1996), *History of Heraldry, Colonial Homes*, 01951416, Vol. 22 (6).
- Graaff-Reinet Advertiser, *Last chance to enter Competition*, 08 Junie 2017.
- Graaff-Reinet Advertiser, *New Municipal Logo Revealed*, 20 Julie 2017.
- https://cdnsm5-ss3.sharpschool.com/UserFiles/Servers/Server_804050/File/Curriculum%20&%20Instruction/Social%20Studies%206-8/Medieval%20Coat%20of%20Arms%20Symbols%202017.pdf
- <http://www.national.archsrch.gov.za/sm300cv/smws/sm30ddf0?20230620143407CCBE3069&DN=00000001>

Aankondiging / Announcement :

Please join
The Graaff-Reinet Museum
at its ANNUAL GENERAL MEETING
with renowned EARTH SCIENTIST
PROF STEFAN GRAB

Thursday, 06 July 2023
12h00 @ The Old Library
Cnr of Church & Somerset Street

In Conclusion...

The Future will either be Green, or not at all.

Graaff-Reinet Museum

P O Box 104

GRAAFF-REINET

6280

graaffreinetmuseum@intekom.co.za

Front page:

<https://www.vecteezy.com/vector-art>

In celebration of the IMD Theme for 2023: Museums, Sustainability & Well-being

